

КОЛИ ПАМ'ЯТЬ ЖИВА...

8 та 9 травня Україна разом з Європою та світом відзначає День пам'яті та примирення, 73-ю річницю перемоги у Другій світовій війні. Ці дні присвячені пам'яті тих

понад 60 мільйонів людей, чиє життя було обірвано насиллям світового масштабу, людям усіх рас і націй, чоловікам і жінкам, воїнам і мирному населенню, малим дітям і старикам, – усім загиблим і усім тим, хто вижив та пройшов через усі кола пекла війни. Тим, хто загинув на її фронтах, в окопах – і тим, хто загинув під час масових розстрілів, побував у полоні, концтаборах чи просто зник безвісти у вихорі воєнного лихоліття.

Висловити свою подяку героям за мирне небо 8 травня 2018 року зібралися біля пам'ятного знаку розстріляного мирного населення у 1941–1943 рр. у місті Чернігів по вул. Козацькій учні ліцею № 15 та вихованці Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування №9 разом із педагогами, представниками влади, місцевими мешканцями. За свідченнями очевидців, саме на цьому місці було вбито близько 7 500 осіб мирного населення різних національностей. Спо-

Виступає Аркадій Гоман

гади про трагедію присутнім переповів очевидець тих буремних часів – член єврейської громади міста **Аркадій Гоман**. Зі сльозами на очах і болем в серці Аркадій Євгенійович розповів, як закатували і вбили його батька ось тут, на цьому самому місці.

Звернувся до присутніх й голова Чернігівської єврейської общини **Семен Бельман**. Він закликав шанувати вічно тих, хто приніс очікувану перемогу і завжди пам'ятати тих, хто поліг у Другій світовій війні.

Тепла атмосфера, проникливі слова, сльози на дитячих обличчях – свідчення формування патріотичного та свідомого покоління, для яких пам'ять – це святе. Мирного неба нам усім!

Катерина ЛИТВИН,
кандидат історичних наук,
управління культури та туризму
Чернігівської міської ради

ДЕНЬ ПОБЕДЫ!

Сегодня добрый и, к счастью, мирный майский день! Но так было не всегда... Подсчитано дотошными историками, что за 6 000 лет на Земле было более 20 тысяч войн, унёсших многие миллионы человеческих жизней, а за 3 600 лет историки зарегистрировали лишь 292 мирных года.

Если даже допустить, что не о всех имевших когда-либо место на нашем «шарике» войнах историки знают (нет письменных источников или они не сохранились), то придётся признать, что практически всегда где-нибудь на Земле шла война, а то и несколько войн одновременно.

Истребление в страшных кровопролитных войнах себе подобных свойственно только двуногим разумным (!) обитателям планеты. Что же это?! Горе от разума?... Неужели мы (люди) всегда обречены воевать?... Неужели... ?

А что вообще нужно человеку (человечеству) «для полного счастья»?

Да, в общем-то, «сухой пустяк»: родиться и взрослеть в благоприятной, спокойной обстановке. Изучить, насколько сможешь (насколько получится), эту удивительную приютившую тебя планету и законы природы, которым она подчиняется. Изучить существующие, сложившиеся до твоего рождения, правила поведения (так сказать, принятые «правила игры») в обществе тебе подобных. Включиться в каком-нибудь качестве в общественно полезную работу и попытаться максимально реализовать себя в выбранном деле или делах, не вредя (!) и не мешая другим – таким же, как и ты, людям.

А ещё счастье – это любовь, семья и дети, которым по эстафете нужно передать не только полученную тобой от родителей искру – огонь жизни, но и накопленный жизненный опыт: родительский и свой.

Спросим себя: нужен ли «для полного счастья» Мир на Земле? Риторический вопрос! Мир необходим; для счастья это обязательное условие.

А нужна ли счастью война? Одноз-

начно – нет! Она противоестественна и противопоказана по всем пунктам! Война – это горе. Она может оборвать или искалечить Вашу жизнь; может испоганить или умертвить душу. Такое же горе может свалиться и на дорогих, близких Вам людей. И на «дальних» тоже может свалиться. И ... свалится; их ведь очень много. Часть из «дальних» горе, к сожалению, обязательно не минует и многие погибнут, и не реализуют себя, и ... не оставят на Земле следа.

Моё поколение войну застало. 22-го июня 1941-го мне исполнилось 103 дня, а 9-го мая 1945-го – 4 года и почти 2 месяца. Жили мы в эвакуации с мамой, двумя тётями, бабушкой и дедушкой в г. Гурьевске, Кемеровской области.

Спал я по-младенчески крепко, но в то памятное утро 9-го мая проснулся очень рано от необычного шума. Смотрел непонимающими, возможно, испуганными глазами на кричащих, возбуждённых взрослых, повторяющих услышанное по радио незнакомое слово «Победа!». Увидев, что я проснулся, кто-то для меня сказал: «Война кончилась!»

Слово «война» я знал; воевал отец. Когда меня иногда спрашивали: «Где папа?» – отвечал: «На фронте». А где фронт? На этот вопрос у меня тоже был ответ: «В корзине» (ибо в корзине хранились фотографии отца).

Отец с войны не вернулся: пропал без вести в конце августа 1941-го года под Харьковом; были там ожесточённые бои. Был папа младшим лейтенантом, командиром стрелкового взвода. На фотографии, которую он отправил 19-го августа 1941-го года из села Гребёнка (Полтавской области), вижу грузовик-полуполторку и 15 (с отцом) солдат. По возрасту видно, что все призваны из резерва. Отец на переднем плане, опирается на крыло машины, стоит вполоборота. Все что-то (мне неведомое, находящееся перед ними метрах в 50–100) внимательно рассматривают. И это «что-то» вызывает у некоторых улыбку. Стоят, видимо, давно. Ожидают. Вглядываются в неизвестность.

Все спокойны и некоторые даже улыбаются! Улыбаются!!! Остановись, мгновение! Они ещё не знают, что их ждёт... А я-то сегодня знаю, что из «Харьковского котла» почти никто не вышел.

Оттуда же, из Гребёнки, отец отправил единственную открытку. Вот такую.

«Здравствуйте, дорогие родные. За всё время я от вас не имел писем, в последний день перед отъездом ... получил 4 письма от Моти, Соломона, Зямы и Жени (это сестра отца). Я с Чернигова выехал 9 августа, был в Золотоноше, сейчас еду в Полтаву, всё благополучно, в боях я ещё не участвовал и не скоро буду участвовать. Вера (моя мама), я пишу тебе на этой же открытке, мне интересно знать, получаешь ли ты деньги по аттестату, ты должна по нему получать до июля 42 г. Очень плохо, что я не могу иметь от вас известий, адреса нет. Будьте здоровы. Ноня (это уменьшительное от Наум)».

Сбоку печатными буквами приписано: – «ПРИВЕТ ВСЕМ».

Добрый был папа: в такой обстановке (!) послал всем привет! А ведь «ВСЕМ» – это значит, и нам, живущим в 21-ом веке!

Все мужчины из открытки: Мотя и Зяма – братья отца и Соломон – отец двоюродного брата, – погибли. Пропал без вести в 1943 году ещё и мамин брат Гриша. Яша, другой мамин брат, с войны вернулся.

23-летняя мама сестра тётя Рая была призвана в армию 16 июля 1941-го года. Прослужила всю войну в полевом подвижном госпитале (ППГ) медсестрой, в звании старший сержант. Вот что она рассказывала.

Служила в ППГ №337. Он входил в дивизию, дивизия в армию, а армия в 4-ый Украинский фронт. Начальником их ППГ был майор Нейман (терапевт; одессит). Во время войны существовали:

- медсанбаты; дислоцировались примерно, в 2-х км от линии фронта;
- полевые подвижные госпитали (ППГ) – 5-6 км от линии фронта;
- эвакогоспитали – 20 км от линии фронта.

В ППГ научилась делать уколы ранен-

ным. До этого уколы делать не умела. Когда один из раненных умер, стала тренироваться: делать уколы на мёртвом теле (да простят её...). Со временем освоила и внутривенные уколы. Таскала одна (!) раненных на 4-й этаж госпиталя. Силы ей было не занимать!

Была вместе с замполитом майором Родиным и ещё одной медсестрой в Освенциме 28-го января 1945-го года, т.е. на второй день после его освобождения. Видела горы трупов, подвалы; надписи на стенах подвалов. Потом побывала там ещё раз, примерно через месяц. Трупов уже не было.

Сопровождала в августе 1945 года (уже после войны) военнопленных немцев в Караганду. На обратном пути заехала в Гурьевск к родным, а затем уехала разыскивать свою часть. Воевала в Польше, закончила войну в Чехословакии, в г. Прешов.

Тётя Рая последние годы жизни жила в Таганроге; перебралась ко мне из Чернигова. Умерла 22 декабря 2005 года на 88-ом году жизни.

Я не знаю голосов не вернувшихся с Войны отца и дядей, не пришлось с ними поговорить. Война их у меня отобрала! «Ах, война, что ж ты сделала, подлая...».

Поздравляю всех честных и здравомыслящих людей с главным праздником 20-го века – Днём Победы! Будем вечно помнить наших дорогих: и близких, и дальних; добывавших и вырвавших для нас назад столь нужную ВСЕМ Победу в выпавшей на их долю тяжелейшей Второй мировой войне!

Передо мной 6 фотографий. На фото тётя Раи от 7 октября 1944-го надпись: «На память родным от их дочери Раи. Пройдёт, быть может, много лет, и память обо мне сотрётся, тогда пускай назло судьбе вот этот образ остаётся». На другом её фото от 23 февраля 1945-го: «На память родным от их дочери Раи. Пусть эти мёртвые черты напомнят Вам живые. Польша».

Борис ВОЛЬФОВСКИЙ

70-й РІЧНИЦІ СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ!

У вересні минулого року до мене звернулася дуже відома в нашому місті людина – заслужений діяч мистецтв України, доктор філософії, мистецтвознавець Олег Павлович Васюта. Його пропозиція була такою: включити в програму Міського Фестивалю єврейської культури ім. Шолом-Алейхема 2018 року творчий захід – вечір-концерт, присвячений 70-й річниці створення Держави Ізраїль. Скажу чесно, ця пропозиція Олега Павловича була для мене дуже приємною, але доволі неочікуваною, оскільки хоча дружнім стосункам між Україною та Ізраїлем вже майже тридцять років (з часу відновлення української державності), але є ще у нашому місті невігласи (слава Богу, їх одиниці), яких такий захід може підштовхнути до провокацій. Та незважаючи на всі мої побоювання, рішення було прийнято, і ми потиснули руки. А запропоновану Олегом Павловичем тематичну концертну програму до 70-ї річниці створення Держави Ізраїль вирішили назвати так: «Євреї в культурному житті Чернігова».

Олег Васюта

Отже, 30 квітня 2018 року. Останній день XII Міського Фестивалю єврейської культури ім. Шолом-Алейхема. Вечір-концерт, присвячений 70-й річниці створення Держави Ізраїль.

На сцену Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм підіймається режисер та ведучий концерту – заслужений діяч мистецтв України, доктор філософії, мистецтвознавець Олег Васюта. Привітавши (двома мовами, українською та єврейською) присутніх в глядацькій залі чернігівців: «Добрий вечір шановні пані та панове! Шолом-Алейхем! (мир Вам)», – Олег Павлович коротко зупинився на історичному значенні дати, якій присвячений творчий захід, а потім урочисто промовив: «Державний гімн Ізраїлю. Прошу всіх встати». Скажу, що ці кілька сказаних ним останніх слів схвилювали не тільки мене одного, а багатьох присутніх в залі. І перш ніж ми пройдемо безпосередньо стежками концертної програми, приведу ще трошки із вступного слова ведучого

«Справжня духовна сила людини визначається принаймні трьома чинниками: оволодіння мовою свого народу, знання історії свого народу, любов до культури свого народу. Тому я не помилюсь, коли скажу про те, що саме ці принципи лежать в основі діяльності єврейської общини міста Чернігова. І вплив її діяльності на духовну культуру в нашому місті є надзвичайно помітним. Назву лише декілька важливих фактів...», – і Олег Павлович починає розповідати безпосередньо про досягнення єврейської общини: відродження релігійного життя, діяльність синагоги та недільної школи, яка функціонує при єврейській общині, про «творчу і натхненну діяльність редакції газети «Тхія», про діяльність БСФ «Хесед Естер»: «...скільки доброго зроблено цією організацією для того щоб відродити життя, підтримати лю-

дину в важку хвилину, чого вартий лише один принцип: покращення світу власним прикладом». Зупинився Олег Павлович і на роботі творчих колективів общини і хеседа, не забув він згадати і наш міжнародний науковий семінар «Євреї Лівобережної України: історія та культура», який щорічно проводиться в рамках Міського Фестивалю єврейської культури ім. Шолом-Алейхема: «Немає цін тим матеріалам, які там друкуються. Це по-справжньому наукове слово, воно потрібно Україні, це є надзвичайно важливим. І переходячи безпосередньо до програми хочу сказати, друзі, що духовна творчість єврейських мислителів пролизує духовне життя українського народу і яскравим прикладом цього є творчість Т.Г. Шевченка. У нього є 12 поезій за Псалмами царя Давида. Псалом перший. Дозвольте я Вам його прочитаю:

Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду,
І не стане на путь злого,
І з лютим не сяде.
А в законі Господньому
Серце його й воля
Навчається, і стане він,
Як на добрім полі
Над водою посаджене
Древо зеленіє,
Плодом вкрите. Так і муж той
В добрі своїм спіє,
А лукавих, нечестивих
І слід пропадає,
Як той попіл над землею
Вітер розмахає.
І не встануть з праведними
Злії з домовини,
Діла добрих оновляться,
Діла злих загинуть».

На сцену запрошується академічний камерний хор ім. Д. Бортнянського, художній керівник та головний диригент хору Іван Богданов, концертмейстер Марина Найдьон. Знову звучить Псалом Давида, але вже останній – 150-й, покладений на музику чернігівським композитором Іваном

Адель Шурубур

Зажитько. А потім – єврейська весільна пісня «Од ішама» в чудовій обробці Івана Зажитько. В пісні йдеться про те, як жених радісно йде назустріч нареченій. Пісня починається в повільному темпі, який поступово прискорюється до темпу presto. Виконавці точно відчули характер і душу пісні. А диригент Іван Богданов, майстерно управляючи своєю чудовою хоровою капелюю, прямо-таки підстрибував на носках в такт музиці по мірі прискорення темпу. І ось нарешті – характерний жест диригента. Пісня різко обривається. Буквально кілька секунд – абсолютна тиша... і зал вибухнув довгими бурхливими оплесками.

Концерт продовжує виступ учениці Чернігівської музичної школи № 2 ім. Євгена Богословського Марії Дудчиної, клас викладачів Ірини Бут та Марини Мойсієнко, яка під гітару заспівала пісню

на слова молитви «Адон олам» / «Владика світу» / (молитва іудейської літургії, що прославляє вічність і велич Бога і виражає надію на нього) і чудову, дуже популярну, ліричну українську пісню «Три поради», написану українським композитором єврейського походження Ігорем Шамо.

На сцені хор студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка під керівництвом Станіслава Першина, концертмейстер Сергій Туркевич. Хор виконує пісню, на жаль, вже покійного викладача університету, талановитого поета та композитора Петра Григоровича Зуба «Шалом-Мир». Цю пісню українець Петро Зуб написав на прохання єврейської общини спеціально як гімн Чернігівської загальноосвітньої єврейської школи-саду до її відкриття у 2000 році.

Хочу зазначити, що, представляючи протягом всієї дуже насиченої та змістовної програми концерту виконавців, Олег Павлович Васюта дуже влучно, немов би такими краплинами і в той же час доволі повно, зумів представити і плеяду особистостей, які залишили слід в культурі нашого міста та області, адже це в повній мірі відповідало назві творчого заходу «Євреї в культурному житті Чернігова». Зокрема були згадані військові диригенти оркестру Чернігівського вищого військового авіаційного училища льотчиків 1951–1982 рр. Юхим Балін та Григорій Кункін, організатор на початку 1950-х і диригент оркестру міського парку культури та відпочинку, а потім протягом 25 років – керівник оркестру; викладач кафедри музвиховання Чернігівського педагогічного інституту Володимир Якуб; диригенти оркестру Чернігівського обласного муздрамтеатру останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. Володимир Заславський та Дмитро Білоус; видатний український поет Абрам Кацнельсон; керівник театральної студії при Палаці піонерів в 1940-х – 1950-х роках, театральний режисер Михайло Ліденталь (серед учнів М. Ліденталю – народні артисти Росії О. Петренко та В. Бондарук, заслужений артист України В. Свитюк, заслужений діяч мистецтв України В. Бугайов) та багато інших діячів культури: викладачів, художників, музикантів, письменників, науковців, журналістів.

Викладач кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка Олена Прищеп (рояль) виконала «Пісню без слів» одного з найбільших представників романтизму в музиці, німецького композитора єврейського походження Фелікса Мендельсона-Бартольді.

Цього вечора під дахом Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм зібралися євреї та українці, а також громадяни інших національностей, для яких Чернігів – рідний дім. Таке єднання відчувалося і на сцені.

Ось виступає «інтернаціональний» вокальний дует солістів у складі викладача

Національного університету заслуженого артиста України Івана Круша та, як висловився ведучий, відомого соліста землі чернігівської Семена Рудницького, – дует, який склався багато років тому, ще на сцені Чернігівської обласної філармонії, концертмейстер Лариса Забара. Виконується чудова лірична пісня композитора Івана Зажитько «Пісня про Чернігів» та італійська народна пісня «Тиритомба». Зал слухає немовби зачарований. А потім – такі овації та оплески, що передати їх словами неможливо.

Слід сказати, що для участі в концерті були підібрані і залучені музикальні колективи різної форми та складу.

І ось на філармонійній сцені знову виконавці з кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка – струнний дует у складі: Валерії Вергунової (скрипка) та Олександра Солдатенко (гітара). Музиканти виконали дуже популярний, який вже став класичним, музичний твір сучасного англійського композитора Ендрю Уеббера «Меморі» («Пам'ять»).

Семен Рудницький та Іван Круш

Майстерність режисера має багато складових. І режисер та ведучий нашого концерту ні на мить не втрачає основну ідею заходу – вечір-концерт, присвячений 70-й річниці створення Держави Ізраїль.

І ось на сцені учениця Київської середньої музичної школи-інтернату ім. Миколи Лисенка, чернігівка Адель Шурубур, яка спеціально прибула з Києва для участі в нашому заході. Адель без музичного супроводу «а капела» виконує гімн Держави Ізраїль «Атїква» («Надія») – зал слухає стоячи – і єврейську поминальну молитву «Кадиш» в пам'ять солдат Армії оборони Ізраїлю, які загинули у війнах, захищаючи єврейську державу. Не можу не додати, що вокальну майстерність цієї молодшої співачки, яка, до речі, навчається по класу... скрипки, можна сміливо оцінювати на рівні випускниці музичної академії. І маю надію, що в наступних наших фестивальних концертах та інших творчих проектах міста чернігівці зможуть в повній мірі оцінити талант Адель ще як і виконавиці на скрипці. У всякому разі, ми вже сьогодні можемо

Академічний камерний хор
ім. Д. Бортнянського

Духовий оркестр філармонічного центру.

записати Адель Шурубур до списку мистецтвознавця Олега Васюта!

Про популярний у місті чоловічий хор єврейської общини і хеседа «Голдене менер» («Золоті чоловіки») за більш ніж 20 років його діяльності на сторінках чернігівських газет та сайтів написано дуже багато добрих слів. І 30 квітня 2018 року учасники хору «Голдене менер» під керівництвом Тетяни Куліш вже в котрий раз порадувати своєю майстерністю присутніх у залі чернігівців, виконавши таку потужну (це я не тільки про гармонію а ще й про текст) сучасну ізраїльську пісню «Золотий Єрусалим», популярну вже багато десятиліть на просторах нашої колишньої країни – «Как много девушек хороших» композитора Ісаака Дунаєвського та єврейську пісню «Дякую».

У цей святковий день до концертної зали філармонічного центру завітала і муза поезії Евтерпа – завітала в особі чернігівської поетеси Тетяни Тимошенко. І з головної музичної сцени області знову лунали, вже одягнені в поетичні рядки, слова «Иерусалим», «Израиль», «Обетованная

земля», а також і інші чудові ліричні вірші Тетяни Тимошенко.

Ну, а в заключній частині концерту сцену опанував духовий оркестр філармонічного центру.

У прекрасному виконанні цього творчого музичного колективу, під керівництвом його художнього керівника і головного диригента, заслуженого діяча мистецтв України Анатолія Ткачука слухачам була представлена чудова музична програма. Програма, наповнена різнобарвними єврейськими мелодіями: від народних єврейських пісень і до сучасних ізраїльських хитів. Захоплення слухачів викликало виконання оркестром яскравих фантазій і популярні на єврейські теми: «Поклон Єрусалиму», «Клезмер карнавал», «Єврейське весілля», «Попури на єврейській темі», «Народне свято». Зворушливу душевну пісню Сімона Асіашвілі «Мамини глаза» та жартівливу – «Зливай бензин» виконала яскрава солістка оркестру Лауреат Міжнародного конкурсу Марина Маккей. А пісні «Єврейське весілля» та жартівливі «гастрономічні»

«Секрет фаршированої шуки» та «Одеська тюлечка», які були виконані між оркестровими номерами Лауреатом Міжнародного конкурсу Андрієм Рекуном, змусили посміхнутися навіть самих вибагливих і серйозних слухачів. Ну, а фінальним акордом концерту стала популярна як серед євреїв, так і серед українців, зрозуміла і без перекладу, пісня «Тум балалайка» у виконанні соліста – золотого голосу єврейської общини Семена Рудницького в супроводі духового оркестру філармонічного центру.

Так яскраво закінчився XII Міський Фестиваль єврейської культури.

І на закінчення хочеться тільки додати, що в минулі, не такі вже й далекі часи, ці стіни і ця філармонійна сцена чули багато єврейських музикантів та їх творів. Але ніколи вони не чули єврейської музики. Тоді євреї писали і виконували українську музику, а нині, як ми почули, вже українці пишуть і чудово виконують музику єврейську. І не можна не погодитися зі словами директора БЕФ «Хесед Естер» Ірини Ліпкиної, яка, дякуючи від імені єврейської громади організаторам та виконавцям цього прекрасного мистецького заходу, сказа-

Олег Васюта та Ірина Ліпкина

ла, що Чернігівська єврейська община – це колектив з чисельними складовими, але вона б ніколи не мала таких культурних досягнень, якби не мала таких щирих і талановитих друзів, як Олег Павлович Васюта!

Семен БЕЛЬМАН,
голова Чернігівської єврейської общини,
заслужений працівник культури України

Звучить гімн Держави Ізраїль

В музеї-заповіднику Михайла Коцюбинського презентували книгу перекладів з їдишу

26 квітня в Чернігівському літературно-меморіальному музеї-заповіднику Михайла Коцюбинського відбулася презентація книги перекладів з їдишу гості із Києва Валерії Богуславської. Валерія Богуславська відома своєю літературною працею не лише в Україні, а і за кордоном. Валерія Борисівна виконує переклади українською з їдишу, російської та англійської різних письменників: Переца Макіша, Овсія Дриза, Мані Лейба, Марини Цветаєвої, Воло-

димира Нарбута, Арсенія Тарковського, Джорджа Гордона Байрона та інших. Цього разу Валерія Богуславська презентувала книгу Альтера Есселіна «Елегія дерева». А ось чому для презентації своєї нової книги перекладачка вибрала саме Чернігів – є декілька причин. Зупинимось на основній.

Альтер Есселін (справжнє ім'я Орке Серебреник) – єврейський поет, що писав свої поезії мовою їдиш, народився 23 квітня 1889 року в Чернігові в небагатій єврейській родині. Він вважається одним з найцікавіших поетів ХХ століття, але на Батьківщині його і досі не знають. Доля поета була нелегкою. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. – важкі часи для народів

Російської імперії. З малих років хлопець навчався теслярській справі. Але знайти роботу було непросто, і мати збрала для Орке кошти на квиток до Америки. І ось у 1904-му році Орке Серебреник прибув на Американський континент. Після довгих поневірянь він осів у місті Мілуокі. Там, в Америці, він і став визначним відомим поетом, який писав виключно мовою їдиш. Там, в Мілуокі, він і помер у 1974 році, проживши довге, але нелегке життя.

Письменник часто говорив своїм друзям, що час їдишу закінчується: одні померли, інші – асимілювали і забули мову. Друзі-поети звертали увагу на його песимістичність, на що Альтер Есселін відповідав: «Я просто сумний реаліст».

Поезії письменника часто торкалися таких тривожних тем, як самотність, совість, злидні. Ці теми хвилювали самого Альтера Есселіна. Коли одного разу його син Джозеф спитав, чому він обирає саме такі теми, Альтер відповів, що коли він тільки починав писати поезію, запитував себе: про що має писати? І відповідь була простою: треба писати про теми, які хвилювали його найбільше, щоб кинути їм виклик і перемогти свої страхи.

Переклад поезій Альтера Есселіна якнайкраще ілюструє його життя, його душу, його пам'ять про Чернігів – місто, де він народився:

*Я голову мав незатьмарену:
Для вчення ремінь дід вживав.
У дев'ять літ знав я Гемару
І Десну сам перепливав.
О, в юності був силачем я!
Бив гоїв з ринку сам-один.
Та, зачарований, знічев'я*

*У небі стежив плин хмарин.
Було, спросоння скрикне гава, –
Замислюся і зблідну враз.
Живила мрійника уява,
Хоч висловить не вмів гаразд.
Із крижаних зірок збирання
Незнаних слів я не зборов.
Мав отруїтись тим зарані,
Чим нині збуджується кров...*

Отже, 26 квітня у затишній актовій залі Чернігівського літературно-меморіального музею-заповіднику Михайла Коцюбинського українська перекладачка і поетеса, член Національної спілки письменників України Валерія Борисівна Богуславська читала свої чудові переклади поезій Аль-

тера Есселіна із своєї нової книги «Елегія дерева». Не можна не відзначити, що Валерія Богуславська – вишуканий перекладач, і її плідна літературно-перекладацька робота високо оцінена низкою літературних премій: ім. М. Ушакова (2012), журналу «Кур'єр Кривбасу» (2013), «Золото перекладів» (2013), ім. Шолом-Алейхема (2015). А потім були чисельні запитання, спогади, слова вдячності. В заході взяли участь літератори, бібліотекарі, поети, члени єврейської громади, а також ті, для кого дорогої імена наших славетних земляків – людей, які прославили наш край і наше місто.

(За матеріалами сайту
музею-заповідника
Михайла Коцюбинського)

В воскресенье 29 апреля 2018 года в рамках всемирной акции «День добрых дел» участники подросткового клуба «Бокер» при БЕФ «Хесед Эстер» оказали посильную помощь в уборке еврейского кладбища.

А потом ребята взялись за пилы, веники и грабли и привели в порядок ряд захоронений.

Безусловно, такие акции очень важны для воспита-

«День добрых дел»

В реализации этой акции помощь оказал председатель Черниговской еврейской общины Семён Григорьевич Бельман, который вначале провёл нас древними тропинками кладбища и рассказал подросткам историю кладбища, которое было заложено более двухсот лет назад, в 1803 году. Остановки мы делали около могил, в которых покоятся известные люди Чернигова: от гласных городской Думы 19 века и до создателей и директоров предприятий уже века 20-го. Посетили мы также и могилы жертв погромов 1905 года и могилы евреев, погибших от рук бандитов в период Гражданской войны. Семён Григорьевич рассказал нам также и о еврейских законах и традициях похорон, поминовения умерших, а также показал нам старые мацевы и поведал о том, что означают надписи и изображения на них.

ния наших подростков в традициях еврейской благотворительности и волонтерства.

Ирина ЛИМАНОВА,
руководитель клуба «Бокер»

Израиль стал ещё ближе

Любая выставка – дело быстротечное. Век её ограничен... Поэтому всегда важно вовремя попасть и увидеть! В апрельском номере наша газета дала обширный материал о панорамной книжной выставке «Израиль: традиции и современность», организованной сотрудниками Библиотечного пункта (ул. Пятницкая, 32) Центральной городской библиотеки им. М.М. Коцюбинского, открытие которой состоялось 12 апреля. А посвящена эта выставка была 70-летию Государства Израиль.

Сегодня, безусловно, Израиль стал ближе, и не только в смысле изменения государственной политики, но и просто физически: от Киева до Тель-Авива – менее 3-х часов лёту; поездка от автостанции Чернигов до Киевского железнодорожного вокзала занимает больше времени. Кроме того, сегодня, не выходя из квартиры, можно познакомиться не только со святыми местами, но и даже с самыми малоизвестными экзотическими уголками еврейского государства. И всё же, несмотря на вышесказанное, Израиль и любая информация о нём всё равно вы-

ци и современность» имело своё приятное продолжение. Принимавшая участие в презентации выставки в качестве гостя директор БЕФ «Хесед Эстер» Ирина Липкина, приятно покорённая увиденным и услышанным, по окончании мероприятия обратилась к заведующей Библиотечным пунктом Наталье Вячеславовне Крыжановской с просьбой: провести ещё одну презентацию, уже целевую – для участников программ хеседа.

И вот 19 апреля в фойе Библиотечного пункта, где была размещена эта довольно объёмная выставка, пришли участники программ хеседа «Тёплый дом» и «Дневной центр».

Скажу так: публика пришла знающая, ведь в хеседе есть и своя чудесная библиотека. И не просто библиотека, а библиотека еврейская. Однако выставка, организованная украинскими библиотекарями, которые, умело используя немногочисленные, разбросанные по библиотечным фондам материалы, сумели создать своего рода тематические блоки (история, религия, география, евреи в

Израильском национальном мемориале Катастрофы и Героизма «Яд ва-Шем» заведующая Библиотечным пунктом Наталья Крыжановская. Яд ва-Шем является

Вот такое чудесное культурное мероприятие организовали 19 апреля 2018 года (ровно день в день – по еврейскому календарю – в 70-ю годовщину Еврейского государства!) сотрудники украинской библиотеки для членов Черниговской еврейской общины.

И я от имени руководства БЕФ «Хесед Эстер» и правления еврейской общины выражаю искреннюю признательность и благодарность заведующей Библиотечным пунктом Наталье Крыжановской и всем сотрудникам этого небольшого, но такого необходимого для жителей нашего города центра знаний и культуры за их такую нужную и важную работу.

Семён БЕЛЬМАН,
председатель Черниговской
еврейской общины

Ваши юбиляры

Чернигов

Фриш Нина Алексеевна
Барзман Бася Мордуховна
Тутутченко Галина Александровна
Гренич Яков Аронович
Жадан Эсфирь Фишелевна

Нежин

Гарбер Алик Давыдович

Прилуки

Биденко Людмила Ивановна
Герман Ольга Ивановна
Кытманова Майя Борисовна

Новгород-Северский

Горовиц Николай Иосифович

пгт Макошино

Корень Ольга Ивановна

Остер

Михно Иван Григорьевич

МАЗЛ ТОВ!

зывают у людей неподдельный интерес. И открытие подготовленной с такой любовью сотрудниками библиотеки панорамной книжной выставки «Израиль: тради-

мировой культуре...), оказалась и для посетителей, имеющих неплохие знания об Израиле, очень интересной.

Открыла презентацию рассказом об

второй по посещаемости – после Западной Стены (Стены Плача) – туристической достопримечательностью Израиля. И этот известный факт был подтверждён тут же. После интересного рассказа о Мемориале Натальи Крыжановской слово попросила одна из участниц программы «Тёплый дом» Валентина Николаевна Габелева и довольно подробно рассказала о своём посещении Яд ва-Шем и о тех чувствах, которые вызывают мемориальные залы и экспонаты этого самого большого в мире Музея Холокоста. А потом организаторы выставки, используя литературные и фото экспонаты, прошлись по страницам истории и культуры еврейского государства. Ну, а поскольку еврейский народ внёс в копилку мировой цивилизации свой значительный вклад, заключительной презентацией этого дня стало очень интересное представление библиотекарем Татьяной Алексеевной Малай материалов стенда, которые рассказывали о евреях – выдающихся учёных, философах, художниках, артистах, композиторах, уроженцах и жителях разных стран, в том числе и нашей Украины.

Газета выходит при финансовой поддержке Благотворительного Еврейского Фонда «Хесед Эстер» и Всеукраинского Благотворительного Фонда «Для тебя». В электронном виде газета размещается на сайте www.2U.org.ua

תּחיה
Т Х И Я

Учредитель: Черниговская еврейская община
Издатель: Черниговская еврейская община
Регистрационное свидетельство: ЧГ № 150
Газета «Тхия» («Возрождение»)
Распространяется бесплатно

Редакция оставляет за собой право редактировать и сокращать текст материалов.
Редакция не всегда разделяет точку зрения авторов.
Отпечатано ФООП Лозовой В.М.
Свидетельство Серия ДК № 3759 от 14 апреля 2010 г.
14000, г. Чернигов, ул. Станиславского, 40
Заказ 0010. Тираж 800 экз.

Адрес редакции:
14017, г. Чернигов,
ул. И. Мазепы, 58.
Тел. 66-24-94
e-mail:
sem.hesed@gmail.com

Главный редактор **Семён Бельман**

Редакционная коллегия:
А.Брик, В.Ванжа,
Н.Ратновская, А.Чеван.